

Praten over de dood

Op weg naar een Nederlandse bewustwordingsweek

Moeten burgers tijdens hun leven meer over de aanstaande dood gaan nadenken en praten? In het maatschappelijke debat over het levenseinde dringt die vraag zich regelmatig op, met name als het gaat om de rol van de geneeskunde daarin. Praten over de dood lijkt een spin-off van de toenemende aandacht voor palliatieve zorg.

Even een snelle blik op Groot-Brittannië, waar de organisatie *Dying Matters* in mei de traditionele *Dying Matters Awareness Week* hield. Honderden activiteiten vestigden de aandacht op het thema *Talk, Plan, Live*, met een focus op het belang van het vastleggen én bespreken van wensen over het levenseinde. *Dying Matters* is niet de enige grote organisatie die actief is op dit terrein. Kijk bijvoorbeeld ook eens naar *Think Ahead* en *Good Life/Good Death/Good Grief*. Of naar de *Death Cafes* die daar zijn gestart, en inmiddels ook buiten Groot-Brittannië worden gehouden.

Ook in Amerika zijn er sterke bewegingen ten aanzien van de bespreekbaarheid van de dood, zoals *The Order of The Good Death* en *The Conversation Project*. In Amerika startte ook de *Before I die Family*, die over de hele wereld effect heeft; inmiddels zijn al meer dan 600 *Before I die Walls* gecreëerd.

Voortekenen

Zover zijn we in Nederland nog niet. Toch is de stemming er wel naar. Als er in 2016 of 2017 een soortgelijke Awareness-week zou worden georganiseerd, zou dat niemand hoeven verbazen. Voortekenen genoeg. Neem bij voorbeeld het rapport 'Moet alles wat kan? Vragen rond medische beslissingen bij het begin en einde van het leven' van ZonMw, dat in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in 2013 is opgesteld. Het pleitte onder meer voor meer openheid over de dood: "In het kader van dit signalement dringen velen erop aan dat de gesprekken over ziekte, gezondheid en de dood gewoner moeten worden. Dit geldt voor de gesprekken tussen individuele burgers en hulpverleners, maar ook voor het gesprek van de patiënt met zijn naasten."

Ook het recent verschenen rapport 'Niet alles wat kan, hoeft. Passende zorg in de laatste levensfase' had die strekking. Het is geschreven door de Stuurgroep Passende zorg van de artsfederatie KNMG, die onder meer bestond uit vertegenwoordigers van de KNMG, ouderenbond Unie KBO, beroepsvereniging van verpleegkundigen en verzorgenden V&VN en de Nederlandse Patiënten Consumenten Federatie. De Stuurgroep schreef: "De organisaties

(die in de Stuurgroep zitten, red.) zullen zich ervoor inzetten dat in de samenleving meer ruimte komt voor het accepteren van ziekte en overlijden. Ook de media kunnen hier veel in betekenen. Het moet gewoner worden om over je levenseinde te praten, over wensen en verwachtingen en over andere mogelijkheden dan alleen doorbehandelen."

Door **Rob Bruntink**

Initiatieven

De voorbije jaren zijn diverse initiatieven gestart die de dood bespreekbaar(der) willen maken. Kijk bij voorbeeld naar de websites doodgewoonbespreekbaar.nl (van Stichting STEM: STerven op je Eigen Manier) en vanbetekenis.info (van de coalitie Van Betekenis tot het Einde) of naar het filmpje 'Praat erover', eveneens van Van Betekenis. Zie ook de hele reeks aan uitgaven van Afscheidswijzer, die onder het motto 'Van taboe naar tijdige oriëntatie' al tienduizenden stadsgidsen in 25 grote steden hebben verspreid, met informatie over de laatste levensfase en uitvaartzorg. Ook de artsfederatie KNMG roerde zich onlangs, met de brochure 'Tijdig spreken over het levenseinde'. Er zijn zelfs spellen op de markt, die 'het gesprek' over levenseinde, afscheid en verlies stimuleren, zoals de Praatstenen en de Kaartjes van Betekenis (beide van Bureau MORBidee). Het lijkt een kwestie van tijd, alvorens al deze levendigheid gebundeld wordt in een Nederlandse 'bewustwordingsweek'. Het zou prima passen in Palliantie, het programma dat ZonMw in het kader van het Nationaal Programma Palliatieve Zorg uitvoert. Het wachten is op een kartrekker.



Foto: Kim Kamo - Townsville, Australia